

Idioms e rumantsch grischun en coesistenza

Lia Rumantscha propona ina soluziun pussaivla

DA FLURIN ANDRY ANR

■ (anr/fa) Las davosas emnas han adrements ed adversaris dal rg sco lingua d'alfabetisaziun elavurà sut l'egida da la LR ina soluziun pussaivla. La CFC e la regenza sustegnan questa proposta.

«En vista a las activitads da la Pro idioms e la Pro rumantsch sco era a las iniziativas da reintrodur en pliras vischnancas da piunier puspè l'idiom sco lingua d'alfabetisaziun era la LR preoccupada questa primavaira», han ditg il secretari general da la Lia Rumantscha (LR) Urs Cadruvi ed il manader furmaziun Martin Mathiuet ier mesemna. Els avevan envidà ils meds da massa a la preschentaziun da lur proposta en chausa «rumantsch grischun en scola». Per evitar che la Rumantschia consumeschia sias energias cun far dispita ha la LR sco ch'els han ditg sorprendì la rolla d'intermediatur ed ha gidà a chattar ils aderents ed adversaris dal rg sco lingua d'alfabetisaziun «ina soluziun pussaivla». Integrada en questas tractativas era er la Cumissiun per furmaziun e cultura (CFC) dal cussegl grond. Da quella fan part ils deputads Heinrich Berther sco aderent dals idioms sco lingua d'alfabetisaziun e Vitus Dermont che s'engascha per il rg sco lingua da scola. Urs Cadruvi ha preschentà la proposta ch'è il resultat da questas tractativas.

Dond pais er a l'avischinaziun interrumscha

«La proposta prevesa ina coesistenza dal

La proposta da la LR prevesa da permetter a las scolas rumantschas tant l'instrucziun idiomatica sco era l'instrucziun en rumantsch grischun.

FOTO N. SIMMEN

rg e dals idioms, ella respecta il dretg da las vischnancas da fixar sezzas lur lingua da scola, idiom u rg», ha ditg Cadruvi ordavant. Il model proponì prevesa che las scolas che alfabetiseschan en l'idiom dovrian il rg a moda passiva (leger e chapir). «Las scolas cun rg sco lingua d'alfabetisaziun dentant duvrassan l'agen ed auters idioms a furma passiva.» Il model

prevesa sco che Mathiuet ha declerà enpli era che tut las scolaras e scolaras s'occupian en avegnir pli intensivamain cun la cultura rumantscha a moda cumplesiva e sur ils cunfins idiomatics ora, p. ex. en furma da chanzuns, versets, ditgas, usits etc. «Quai duai rinforzar l'identitad interrumscha.» Sin il stgalim superiur èsi previs da lavurar cun meds idiomatics

e meds en rg, sco previs tar il concept Haltiner.

Cumissiun unanimamain per questa proposta

Martin Mathiuet ha explitgà las consequenzas per la lescha da scola: «Ils exponents da la nova proposta vulessan explicitamain che la cumpetenza da decider la

lingua da scola restia tar las vischnancas.» Els proponan da remplazzar la noziun «rumantsch grischun» entras «retorumsch». «La CFC ha approvà unanimamain questas propostas, quai che ha pussibilità er a la regenza da sustegnair il model da coesistenza sco proponì», han ditg Mathiuet e Cadruvi. Quai dat tenor els buna speranza ch'i saja pussaivel da realisar ina soluziun adequata per la scola rumantscha.

Sustegn era da vart da la Pro idioms

Sco ch'ils dus co-presidents da la Pro idioms Heinrich Berther e Domenic Toutsch han ditg a l'anr sustegnan els la proposta da la Lia Rumantscha: «I vegnan ad esser probablamain era commembers da la Pro idioms che nun èn betg d'accord cun il rg passiv gia en scola primara», supponan els, «l'idea da l'avischinaziun da l'idiom als auters idioms ed al rg è però segirmain degna da vegnir sustegnida.» Plaschair als fa surtut era ch'il model da coesistenza prevesa da dar vinavant a las vischnancas il dretg da fixar la lingua da scola.